

Jiří Stejskal

České Nizozemí Böhmisches Niederland

KRAJINA SPOJENÁ S HISTORIÍ | LANDSCHAFT VERBUNDEN MIT DER GESCHICHTE

ŠLUKNOV | SCHLUCKENAU 2019

České Nizozemí Jiřího Stejskala

Když to v mysli přepočítávám, tak mi prsty jedné ruky nestačí. A to určitě neznám úplně všechna pojmenování. Šluknovský výběžek, Šluknovsko, Pomandáví, Náhorní Karabach, Okno do Lužice, Záhvozd. A zapomenout nesmím ani na název, který tušeně vyzdvihuje půvaby našeho kraje – ČESKÉ NIZOZEMÍ. Ráz tohoto kraje v roce 1906 výstižně popsal historik Josef Vítězslav Šimák:

Krajina od skupiny horské k severozápadu známá jakožto výběžek Šluknovský, Němci zvou ji Nederland. Celý výběžek, mírná povýšená krabatina, na jihu plně jest zavřen horstvem Lužickým, kdežto severní pokrají volně se otvírá chladným větrům od půlnoci. I je tu podnebí drsné, půda studená a málo plodná. Kdežto jinde pole kypí bujným životem ženců, rolník v Nederlandu má obilí ještě zelené, a teprve když v Čechách již fičí po strništích, sahá ke kose. Poměry svědčí jen trávě, která jako v horách je bujna a kořenna. Nejprůmyslnější a nejlidnatější okresy Českého království prostírají se tu v severním výběžku, co vodní proud, to strojní pohon. Ticho poetické samoty zapudil neromantický šramot a pískání páry. Jen šumné lesy, které dosud někde zbyly, dodávají půvab horským pádolinám, a zvláště výšiny kolem Tannenberka zdobí se ještě půvabným pelem netknuté přírody.

Zasvěcená slova znalce vykreslují kraj drsný, ale krásný a obyvateli tehdy milovaný a opečovávaný. Kraj, v němž v současnosti žije třetí až čtvrtá generace rodáků – poválečných novoosídlenců. Kolikáté generaci se může pevně do mysli a do srdce vepsat krajina, která je jejich domovem? Tak pevně, jako jejich předchůdcům? Tahle otázka, na kterou zatím neznám odpověď, mi vytanula na mysli při prohlížení melancholií prostoupených fotografií jiřetínského autora Jiřího Stejskala. Cyklus jeho působivých fotografických obrazů „České Nizozemí – krajina spojená s historií“ sahá vnímavému divákovi do svědomí a žaluje na lidskou netečnost, na společnost, která nedokázala navázat na dědictví mnoha generací. Tiše, ale důrazně ukazuje na devastaci kdysi nejlidnatějšího kraje i života jeho obyvatel. A mezi fotografiemi jako by znělo „Pokud člověk zapomene na krajinu, krajina se odvrátí od člověka!“ Fotografický cyklus Jiřího Stejskala vznikl od roku 2012 a nové motivy, rozpadlé a zapomenuté objekty přibývají i v současnosti. Přesto však v sobě soubor fotografií nese i ono pověstné světlo na konci tunelu. Návraty k historii jsou také návratem úcty k minulosti života na nejsevernější výspě naší země. A v tom je naděje!

Cyklus černobílých prací přivádí diváka k zamyšlení nejenom nad výtvarným pojetím, ale především nad obsahem a posláním každé fotografie.

Martin Louka | Jiřetín pod Jedlovou, 2023

Das Böhmisches Niederland von Jiří Stejskal

Wenn ich es mir im Geiste durchzähle, reichen mir die Finger einer Hand nicht aus. Und dabei kenne ich bestimmt nicht einmal alle Bezeichnungen. Schluckenauer Zipfel, Schluckenaugiebet, Pomandau, Bergkarabach, Fenster zur Lausitz, Hinterwald... Und ich darf auch jenen Namen nicht vergessen, der andeutungsweise die Schönheit unserer Region hervorhebt – DAS BÖHMISCHE NIEDERLAND. Den Charakter dieser Landschaft hat der Historiker Josef Vítězslav Šimák bereits im Jahr 1906 treffend beschrieben:

Die Landschaft der nordwestlich gelegenen Gebirgsgruppe, bekannt als Schluckenauer Zipfel, wird von den Deutschen Niederland genannt. Der gesamte Zipfel – eine sanft erhobene, wellige Hochebene – ist im Süden vollständig durch das Lausitzer Gebirge abgeschlossen, während sich das nördliche Randgebiet offen den kalten Nordwinden entgegenstreckt. So ist das Klima rau, der Boden kalt und wenig fruchtbar. Während anderswo die Felder vom üppigen Leben der Schnitter zeugen, steht das Getreide im Niederland noch grün. Und erst, wenn in Böhmen bereits der Wind über die Stoppelfelder pfeift, greift der Landmann hier zur Sense. Die Verhältnisse begünstigen einzig das Gras, das wie im Gebirge üppig und würzig gedeiht. Die industriereichsten und bevölkerungsdichtesten Bezirke des Königreichs Böhmen breiten sich hier im nördlichen Zipfel aus – jeder Wasserlauf wird zur Antriebskraft für Maschinen. Die poetische Stille der Einsamkeit wurde vom unromantischen Lärm und Pfeifen des Dampfs vertrieben. Nur rauschende Wälder, die hier und da noch erhalten sind, verleihen den Gebirgstälern ihren Reiz. Besonders die Höhen um Tannenberg (Jedlová) schmücken sich noch mit dem lieblichen Hauch unberührter Natur.

Die kenntnisreichen Worte eines Experten zeichnen ein Bild von einer rauen, doch schönen Landschaft – einst geliebt und gepflegt von ihren Bewohnern. Eine Landschaft, in der heute bereits die dritte bis vierte Generation der Nachkriegs-Neusiedler lebt. Welche Generation kann sich ein Land so tief ins Herz und in den Geist schreiben, wie es einst ihren Vorgängern gelang? So fest, so innig? Diese Frage – auf die ich bisher keine Antwort kenne – kam mir in den Sinn beim Betrachten der von Melancholie durchdrungenen Fotografien des Sankt Georgenthaler (Jiřetín pod Jedlovou) Autors Jiří Stejskal. Sein eindrucksvoller fotografischer Zyklus „Böhmisches Niederland – Landschaft verbunden mit der Geschichte“ spricht das Gewissen des aufmerksamen Betrachters an. Er klagt – leise, aber eindringlich – über menschliche Gleichgültigkeit, über eine Gesellschaft, der es nicht gelang, an das Erbe vieler Generationen anzuknüpfen. Er zeigt die Zerstörung einer einst dicht besiedelten Region und des Lebens ihrer Bewohner. Und zwischen den Bildern scheint es zu klingen: „Wenn der Mensch die Landschaft vergisst, wendet sich die Landschaft vom Menschen ab.“ Der fotografische Zyklus von Jiří Stejskal entsteht seit dem Jahr 2012 – und noch heute kommen neue Motive hinzu: verfallene und vergessene Orte. Dennoch trägt die Bilderserie jenes sprichwörtliche Licht am Ende des Tunnels in sich. Die Rückkehr zur Geschichte ist zugleich eine Rückkehr zur Achtung vor der Vergangenheit des Lebens an der nördlichsten Spitze unseres Landes. Und darin liegt Hoffnung!

Der Zyklus der Schwarzweiß-Arbeiten regt den Betrachter nicht nur zum Nachdenken über die künstlerische Gestaltung an, sondern vor allem über den Inhalt und die Botschaft jedes einzelnen Fotos.

Martin Louka | Jiřetín pod Jedlovou, 2023

České Nizozemí je zapomenuté pojmenování nejsevernější části České republiky – dnes nazývané Šluknovský výběžek – malého území obklopeného ze tří stran státní hranicí s německým Saskem a ze čtvrté jižní strany hřebenem Lužických hor oddělujícího jej od zbytku republiky. Je zároveň územím přiléhajícím k Českému Švýcarsku, které si svůj název do dnešní doby zachovalo.

České Nizozemí je součástí bývalých Sudet po staletí osídlovaných německými obyvateli. Již ke konci 18. století patřila tato oblast k nejlidnatějším v Českém království. K největšímu rozvoji zde dochází po roce 1848. Zdá se naprosto neuvěřitelné, že v době před druhou světovou válkou zde působilo více než 7 500 průmyslových podniků, v nichž pracovalo přes 42 000 místních obyvatel, jak píše Jan Němec v úvodu knihy Obrázky z průmyslových dějin Šluknovska (2011). Oblast patřila k nejprůmyslovější části tehdejšího Rakousko-Uherska. Snaha těchto obyvatel o společenský blahobyt a průmyslový rozvoj svého území, snad i v důsledku jakési geografické odloučenosti, dodnes udivuje. Zcela ojedinělý byl duchovní život spojený s hlubokou křesťanskou vírou. Dokladem této výjimečnosti je například nebývalé množství křížových cest a křížků, které v rámci České republiky nemá srovnání.

Období po roce 1945 již Českému Nizozemí nepřálo. Noví čeští osídlenci, přicházející z různých koutů Čech, Moravy a Slovenska s jinou historickou zkušeností, kulturou a vzdělaností, neuměli či nemohli navázat na plody práce celých generací. Mnozí odsud odcházeli, ti schopní později často i nedobrovolně. Pokud někteří zůstali, tak odcházely jejich děti, což se i po několika generacích, bohužel, děje dodnes.

Vrchol devastace nastal po roce 1948 v období socialistického budování – **temného momentu naší historie**, který se natrvalo vtiskl do této kdysi výjimečné části české země. Nový režim po desetiletí opomíjel politické a hospodářské problémy nově osídlovaného pohraničí. To vše na pozadí likvidace soukromého podnikání, násilné kolektivizace, rozsáhlých demolic, likvidace celých vesnic, necitlivé panelové výstavby, nezájmu o údržbu obecního majetku.

Období návratu demokracie po roce 1989 definitivně ukončilo někdejší průmyslovou prosperitu Českého Nizozemí. Průmyslových objektů je méně než v době minulé. Mnohé jsou opuštěné a chátrají, což je k vidění v každé obci. Toto se týká i některých objektů sakrálních, domů, opuštěných hřbitovů, pomníků.

Na mnohé již nelze navázat, a tak paměť této krajiny se vytrácí do prázdna a s pocitem „lítosti nenávratna“, jak do dvou slov vtěsňal básník Ivan Blatný, můžeme cítit osudovost této ztráty.

ČESKÉ NIZOZEMÍ ZTRATILO SVOU MINULOST

Uplynuly desítky let a krajina se výrazně proměnila. Dnes je snahou navrátit některým duchovním místům v této krajině původní podobu a opět v ní probudit cosi, čemu se říká „duch místa“. Drobné sakrální památky tak opět mohou být ozdobou naší krajiny. Jiné historické objekty se však stále ztrácejí.

Pro své fotografie hledám místa bez objektů, které vznikaly až v době poválečné, jako např. moderní novostavby, nové silnice, stožáry vysokého napětí apod. Do mého souboru fotografií už také není možné zařadit některé veduty, které v minulosti citlivěji propojovaly vesnická či městská obydlí s okolní přírodou. Možnosti takto fotografovat dnes zanikají a je stále obtížnější nalézt místa, kde současná civilizace nezasáhla.

Středobodem samotné fotografie je většinou hmotná památka, kostel, kaple, kříž, hřbitov, obydlí nebo místa kdysi osídlená, živoucí, po nichž zůstaly jen stopy. Každý objekt má za sebou nějaký příběh. Je jedno, jestli příběh víry nebo prosperity. Vždy se to týkalo lidského společenství. Krajinná zátiší na jemně tónovaných černobílých fotografiích odkazují na historická a duchovní místa Českého Nizozemí. Pohledy na fotografiích tedy směřují do minulosti, do krajiny psané po staletí předešlými generacemi. Jsou dokumentem nejen o člověku minulém, ale také i o tom přítomném.

Böhmisches Niederland ist eine vergessene Bezeichnung des nördlichsten Teils der Tschechischen Republik – heute Šluknovský výběžek (Schluckenauer Zipfel) genannt: Ein kleines Gebiet, von drei Seiten von Sachsen umgeben und auf der vierten, der Südseite, durch den Kamm des Lausitzer Gebirges vom Rest Böhmens abgetrennt. Gleichzeitig grenzt es an die Böhmisches Schweiz, die ihren Namen bis heute behielt. Böhmisches Niederland ist ein Bestandteil der Sudeten, die über Jahrhunderte durch Deutsche besiedelt wurden. Bereits Ende des 18. Jahrhunderts zählte es zu den am dichtesten besiedelten Gebieten im Königreich Böhmen. Die größte Entwicklung erfuhr es nach 1848. Es scheint gänzlich unglaublich, dass vor dem Zweiten Weltkrieg hier mehr als 7.500 Industrieunternehmen tätig waren, in denen über 42.000 Menschen aus der lokalen Einwohnerschaft arbeiteten, wie Jan Němec in der Einleitung des Buches Bilder aus Industriegeschichte des Schluckenauer Zipfels (2011) schreibt. Das Gebiet war eines der industrialisiertesten des damaligen Österreich-Ungarns. Über die Bemühungen seiner Einwohner um ihren sozialen Wohlstand und um die industrielle Entwicklung ihres Gebiets – vielleicht auch aufgrund einer Art geografischer Abtrennung – müssen wir noch heute staunen. Ziemlich einzigartig war das spirituelle Leben, verbunden mit tiefem christlichen Glauben. Ein Beweis dafür ist u.a. die beispiellose Anzahl von Kreuzwegen und Kreuzen, die innerhalb Tschechiens ihresgleichen sucht. Die Zeit nach 1945 war dem Böhmisches Niederland nicht mehr wohlgesonnen. Die neuen Siedler, die aus verschiedenen Ecken Böhmens, Mährens und der Slowakei mit unterschiedlicher historischer Erfahrung, Kultur und Bildung kamen, konnten das Geschaffene der Arbeit ganzer Generationen nicht weiterverfolgen. Viele verließen das Gebiet wieder, die Tüchtigen später oft unfreiwillig. Wenn einige blieben, gingen ihre Kinder, eine leider auch heute nach mehreren Generationen noch bestehende Tendenz.

Den Höhepunkt erreichte die Zerstörung nach 1948 in der Zeit des sozialistischen Aufbaus – **eines dunklen Moments unserer Geschichte**, der sich in diesem einst außergewöhnlichen Gebietsteil Böhmens fest eingeprägt hat. Jahrzehntlang vernachlässigte das neue Regime die politischen und wirtschaftlichen Probleme der neu besiedelten Grenzgebiete. All dies erfolgte vor dem Hintergrund der Vernichtung privater Unternehmen, von Zwangskollektivierung, großflächigen Abrissen, Errichtung unsensibler Plattenbauten bis hin zur Vernichtung ganzer Dörfer. Es herrschte ein mangelndes Interesse an der Erhaltung des kommunalen Eigentums. Die Rückkehr zur Demokratie nach 1989 beendete endgültig die frühere industrielle Blütezeit des Böhmisches Niederlandes. Industriebauten sind weniger geworden. Viele sind verlassen und verfallen, ein in jedem Dorf sichtbares Bild. Dies galt auch für einige sakrale Objekte, Häuser, verlassene Friedhöfe oder Denkmäler. An Vieles lässt sich nicht mehr anknüpfen, die Erinnerung an diese Landschaft verblasst ins Leere, und mit dem Gefühl „unumkehrbaren Bedauerns“, wie es der Dichter Ivan Blatný in zwei Worte fasste, spüren wir die Fatalität dieses Verlustes.

BÖHMISCHES NIEDERLAND VERLOR EIGENE VERGANGENHEIT

Jahrzehnte sind vergangen und die Landschaft hat sich stark verändert. Heute geht es darum, einige ihrer spirituellen Orte wieder in ihre ursprüngliche Form zu bringen und den sogenannten „Genius loci“ zu reanimieren. Kleine sakrale Denkmäler können wieder eine Zierde unserer Landschaft sein. Andere historische Objekte gehen jedoch immer noch verloren. Für meine Fotografien suche ich Orte ohne in der Nachkriegszeit entstandene Objekte, wie z. B. moderne Neubauten, neue Straßen oder Hochspannungsmasten. Es ist auch nicht mehr möglich, einige Ansichten in meine Fotosammlung aufzunehmen, die früher dörfliche oder städtische Behausungen harmonisch mit der sie umgebenden Natur verknüpften. Die Möglichkeiten so etwas zu fotografieren, verschwinden heute, und es wird immer schwieriger Orte zu finden, in welche die moderne Zivilisation nicht eingegriffen hat. Im Mittelpunkt jeder Fotografie steht in der Regel ein Denkmal – Kirche, Kapelle, Kreuz, Friedhof, eine Behausung – oder einst bewohnte und lebendige Orte, von denen nur noch Spuren übrig geblieben sind. Hinter jedem Objekt steckt eine Geschichte. Dabei spielt es keine Rolle, ob es sich um eine Glaubens- oder Wohlstandsgeschichte handelt. Immer ging es um die menschliche Gemeinschaft. Landschaftsstillleben auf fein getönten Schwarz-Weiß-Fotografien verweisen auf die historischen und spirituellen Orte des Böhmisches Niederlandes. Die fotografischen Ansichten richten sich daher in die Vergangenheit, in eine Landschaft, die von früheren Generationen über Jahrhunderte geprägt wurde. Sie sind jedoch ein Dokument nicht nur über den Menschen der Vergangenheit, sondern gleichwohl über den der Gegenwart.

Za hřebenem Lužických hor, který odděluje České Nizozemí od celého území Čech, se nacházejí ruiny středověkého strážního hradu Tolštejna. Hrad je poprvé zmiňován v roce 1377. Byl zbudován na ochranu obchodní cesty z Čech do Lužice a ve své době byl významným a mocným opevněním. Ke konci třicetileté války v roce 1642 byl zničen švédskými vojsky.

Hinter dem Kamm des Lausitzer Gebirges, der das Böhmisches Niederland vom übrigen Gebiet Böhmens trennt, befinden sich die Ruinen der mittelalterlichen Wachburg Tollenstein (Tolštejn). Die Burg wird erstmals im Jahr 1377 erwähnt. Sie wurde zum Schutz der Handelsstraße von Böhmen nach Lausitz errichtet und war in ihrer Zeit eine bedeutende und mächtige Festung. Gegen Ende des Dreißigjährigen Krieges wurde sie im Jahr 1642 von schwedischen Truppen zerstört.

TOLŠTEJN | TOLLENSTEIN 2023

Součástí hradu bývala samostatná obec Tollendorf, po zničení hradu přejmenovaná v roce 1651 na Tollenstein. Její součástí byly i osady Tannendorf a Innozenzidorf (dnešní Jedlová a Lesné). V roce 1837 nechal tehdejší dědičný rychtář obce Gottlob Salomon postavit v blízkosti rybníka kříž, z něhož se dochoval jen pískovcový podstavec. Pod hradem stávala také budova rychty s hostincem, která byla v roce 1955 srovnána se zemí. Po válce byla obec Tollenstein přejmenována na Rozhled a v roce 1949 sloučena s Jiřetínem pod Jedlovou.

Zur Burg gehörte einst die eigenständige Gemeinde Tollendorf, die nach der Zerstörung der Burg im Jahr 1651 in Tollenstein (Tolštejn) umbenannt wurde. Zu ihr gehörten auch die Siedlungen Tannendorf und Innozenzidorf (heutige Jedlová und Lesné). Im Jahr 1837 ließ der damalige erbliche Dorfrichter Gottlob Salomon in der Nähe des Teiches ein Kreuz errichten, von dem nur noch der Sandsteinsockel erhalten ist. Unterhalb der Burg stand auch das Gebäude des Dorfrichters mit einem Gasthaus, das 1955 dem Erdboden gleichgemacht wurde. Nach dem Krieg wurde die Gemeinde Tollenstein (Tolštejn) in Rozhled umbenannt und 1949 mit Jiřetín pod Jedlovou (Sankt Georgenthal) zusammengeschlossen.

TOLŠTEJN | TOLLENSTEIN 2013

Díky úspěšnému protireformačnímu úsilí katolické církve v době barokní, vzniklo v krajině Českého Nizozemí nevídané množství křížů, soch, kaplí, a také křížových cest, kterých tu na tak malém území bylo postaveno dokonce čtrnáct. Každá obec chtěla mít svou. Jen co se dostavěla první křížová cesta ve Šluknově v roce 1756, tak druhá v pořadí byla v letech 1759–1764 vystavěna v Jiřetíně. Její součástí je Getsemanská zahrada, socha Ecce homo (1859), kaple Povýšení sv. Kříže (1796) a gloriety se sochou Panny Marie Immaculaty (1869).

Dank der erfolgreichen Gegenreformation der katholischen Kirche in der Barockzeit entstand in der Landschaft des Böhmisches Niederlands eine beispiellose Anzahl von Kreuzen, Statuen, Kapellen und auch Kreuzwegen – auf diesem kleinen Gebiet wurden sogar vierzehn davon errichtet. Jede Gemeinde wollte ihren eigenen haben. Kaum war der erste Kreuzweg in Schluckenau (Šluknov) im Jahr 1756 fertiggestellt, folgte bereits der zweite in den Jahren 1759–1764 in Sankt Georgenthal. Zu ihm gehören der Garten Getsemani, die Statue Ecce Homo (1859), die Kapelle der Erhöhung des Heiligen Kreuzes (1796) und ein Pavillon mit der Statue der Unbefleckten Jungfrau Maria (1869).

JIŘETÍN POD JEDLOVOU | SANKT GEORGENTHAL 2018

Jan Nepomucký (současník Jana Husa) – fenomén doby pobělohorské, jeden z účinných nástrojů katolické církve v boji za spásu duše člověka ohrožené reformačním kacířstvím. Kult Jana Nepomuckého se stal natolik oblíbeným, zvláště po jeho svatořečení v roce 1729, že každá ves musela mít ne jednu jeho sochu. V Horním Podluží bývaly takové hned tři. Dnes tu najdeme Nepomuky dva.

Johannes Nepomuk (ein Zeitgenosse von Jan Hus) – ein Phänomen der nachweißbergischen Zeit und eines der wirksamsten Mittel der katholischen Kirche im Kampf um das Seelenheil des Menschen, das durch die reformatorische Ketzerei bedroht war. Der Kult um Johannes Nepomuk wurde besonders nach seiner Heiligsprechung im Jahr 1729 so populär, dass jedes Dorf mindestens eine Statue von ihm haben musste. In Obergrund (Horní Podluží) gab es einst sogar drei solcher Statuen. Heute sind dort noch zwei Nepomuk-Statuen erhalten.

HORNÍ PODLUŽÍ | OBERGRUND 2012

Továrník Gustav Brass (1851–1922) byl významným zaměstnavatelem nejen v Dolním Podluží, ale i obyvatel okolních obcí. Po předčasné smrti syna Paula (1875–1893), který měl být jeho nástupcem ve vedení barvírny a nitárny, nechal Gustav Brass pro uložení jeho ostatků postavit hrobku na místním hřbitově podle návrhu vídeňského architekta Victora Luntze. Jedná se o jedinou stavbu zmíněného architekta na území České republiky.

Der Fabrikant Gustav Brass (1851–1922) war ein bedeutender Arbeitgeber nicht nur in Niedergrund (Dolní Podluží), sondern auch für die Einwohner der umliegenden Dörfer. Nach dem frühen Tod seines Sohnes Paul (1875–1893), der sein Nachfolger in der Leitung der Färberei und Spinnerei werden sollte, ließ Gustav Brass ein Grabmal auf dem örtlichen Friedhof errichten, um die Überreste seines Sohnes zu beisetzen. Das Grabmal wurde nach dem Entwurf des Wiener Architekten Victor Luntz erbaut und ist das einzige Werk dieses Architekten auf dem Gebiet der Tschechischen Republik.

DOLNÍ PODLUŽÍ | NIEDERGRUND 2023

První válečný pomník v Rakousko-Uhersku věnovaný padlým rakouským vojákům ve válkách 1849, 1859, 1864 a 1866 nechal postavit v roce 1875 Eduard Lehmann z Chřibské, veterán z války 1866, badatel a autor několika knih z oblasti vojenské historie. Na vlastní náklady nechal zhotovit i několik dalších pomníků na Děčínsku.

Das erste Kriegerdenkmal in Österreich-Ungarn, das den gefallenen österreichischen Soldaten in den Kriegen von 1849, 1859, 1864 und 1866 gewidmet ist, ließ 1875 Eduard Lehmann aus Kreibitz errichten, ein Veteran des Krieges von 1866, Forscher und Autor mehrerer Bücher über Militärgeschichte. Auf eigene Kosten ließ er auch mehrere andere Denkmäler in der Umgebung von Tetschen (Děčín) errichten.

CHŘIBSKÁ | KREIBITZ 2012

V roce 1886 postavil Florian Hübel v Dolní Chřibské textilní továrnu a současně nechal zbudovat unikátní akvadukt, který přiváděl do tkalcovny vodu z řeky Chřibské Kamenice. V členitém terénu voda proudila pod skalami, dvouobloukovým mostem, a dvěma tunely vytesanými ve skále. Továrna přestala vyrábět již v době hospodářské krize ve 30. letech minulého století a po roce 2000 byla zbořena. Vodní náhon je však pozoruhodně zachovalý.

Im Jahr 1886 baute Florian Hübel in Niederkreibitz (Dolní Chřibská) eine Textilfabrik und ließ gleichzeitig ein einzigartiges Aquädukt errichten, das Wasser aus dem Fluss Kreibitz-Bach (Chřibská Kamenice) in die Weberei leitete. Im unebenen Gelände floss das Wasser unter Felsen hindurch, über eine doppelte Bogenbrücke und durch zwei in den Felsen gehauene Tunnel. Die Fabrik stellte ihre Produktion bereits während der Wirtschaftskrise in den 1930er Jahren ein und wurde nach dem Jahr 2000 abgerissen. Der Wasserkanal ist jedoch bemerkenswert gut erhalten.

DOLNÍ CHŘIBSKÁ | NIEDERKREIBITZ 2022

Kříž z roku 1826 se nachází přibližně 150 metrů od kostela Nanebevzetí Panny Marie postaveného v letech 1811–1814. Přestože kostel po roce 1945 chátral, tak pravidelné bohoslužby se zde sloužily ještě v 60. letech 20. století. V této době se však zřítily část věže a i když se tehdejší krásnolipský administrátor P. Alexej Baláz na vlastní náklady snažil kostel opravovat, tak v 80. letech byl kostel určen k demolici. Na poslední chvíli se jej podařilo zachránit celkovou rekonstrukcí a v roce 1988 byl znovu vysvěcen.

Das Kreuz aus dem Jahr 1826 befindet sich etwa 150 Meter von der Kirche Mariä Himmelfahrt entfernt, die in den Jahren 1811–1814 erbaut wurde. Obwohl die Kirche nach 1945 verfiel, wurden dort noch in den 1960er Jahren regelmäßig Gottesdienste abgehalten. In dieser Zeit stürzte jedoch ein Teil des Turms ein, und obwohl der damalige Administrator von Schönlinde (Krásná Lípa), Pater Alexej Baláz, die Kirche auf eigene Kosten zu restaurieren versuchte, wurde sie in den 1980er Jahren zum Abriss freigegeben. In letzter Minute konnte sie durch eine umfassende Renovierung gerettet werden, und 1988 wurde sie erneut geweiht.

DOUBICE | DAUBITZ 2012

Množství mohutných továrních budov, třebaže opuštěných nebo jinak zchátralých, ještě připomíná dobu průmyslové prosperity Českého Nizozemí. Mnohé už zanikly zcela a jiné tento osud teprve čeká. V roce 1936 bylo ve Varnsdorfu evidováno přes 110 průmyslových podniků. Jedním z nich byla i mechanická tkalcovna s číslem popisným 1151 Michaela Egera. Po válce dochází ke konfiskaci továrny a v průběhu dalších let se zde vystřídalo několik vlastníků. Od 90. let minulého století je budova opuštěná a v roce 2023 byla zbourána.

Die Vielzahl mächtiger Fabrikgebäude, obwohl verlassen oder verfallen, erinnert noch an die Zeit des industriellen Wohlstands des Böhmisches Niederlands. Viele sind bereits vollständig verschwunden, und andere erwartet dieses Schicksal noch. Im Jahr 1936 waren in Varnsdorf über 110 Industriebetriebe registriert. Einer davon war die mechanische Weberei mit der Hausnummer 1151 von Michael Eger. Nach dem Krieg wurde die Fabrik konfisziert, und in den folgenden Jahren wechselten mehrere Eigentümer. Seit den 1990er Jahren stand das Gebäude leer und wurde im Jahr 2023 abgerissen.

VARNSDORF | VARNSDORF 2020

Chátrající budova chladírny s vodárenskou věží stojí uprostřed areálu bývalých jatek, které svou činnost zahájily v roce 1899. Budovy realizované v secesním stylu podle plánů varnsdorfského stavitele Antona Möllera vzbudily tehdy velký ohlas v Rakousko-Uhersku a staly se pro mnohé inspirací pro podobná zařízení. Provoz zde byl ukončen kolem roku 1995.

Das verfallende Kühlhausgebäude mit Wasserturm steht inmitten des Geländes des ehemaligen Schlachthofs, der im Jahr 1899 seinen Betrieb aufnahm. Die im Jugendstil errichteten Gebäude, geplant vom Warningsdorfer Baumeister Anton Möller, erregten damals großes Aufsehen in Österreich-Ungarn und dienten vielen als Inspiration für ähnliche Anlagen. Der Betrieb wurde hier um das Jahr 1995 eingestellt.

VARNSDORF | WARNSDORF 2023

Na úpatí Kostelního vrchu stávala rozsáhlá vila zvaná Hirsch (Jelen) patřící místní významné továrníkové rodině Dittrichů. Carl August Dittrich (1853–1918), průmyslník a mecenáš, se mimořádně zasloužil o rozkvět města. Jeho zásluhou zde vznikla nemocnice, domov mládeže, městské lázně, park, vodovod a kanalizace.

Am Fuße des Kirchenberges stand eine ausgedehnte Villa namens Hirsch (Jelen), die der bedeutenden örtlichen Fabrikantenfamilie Dittrich gehörte. Carl August Dittrich (1853–1918), Industrieller und Mäzen, trug außergewöhnlich zur Blüte der Stadt bei. Dank seines Engagements entstanden hier ein Krankenhaus, ein Jugendheim, städtische Bäder, ein Park, eine Wasserleitung und eine Kanalisation.

KRÁSNÁ LÍPA | SCHÖNLINDE 2023

Farská kaple stojící pod lípou se nachází při lesní cestě z Krásné Lípy do Chřibské s odbočkou do Rybníště. S nedalekou studánkou je zakreslena na mapě Kinského panství z roku 1795. Kaplička sloužila v letech 1651–1724 věřícím z Krásné Lípy, jejichž farnost z důvodu nedostatku katolických kněží v období rekatolizace po třicetileté válce spadala ke kostelu v Chřibské. U kapličky se setkávali Krásnolipští s farářem z Chřibské.

Die Pfaffenkapelle unter der Linde befindet sich an einem Waldweg von Schönlinde nach Kreibitz mit einer Abzweigung nach Teichstatt. Zusammen mit der nahegelegenen Quelle ist sie bereits auf der Karte der Herrschaft Kinsky aus dem Jahr 1795 verzeichnet. Die Kapelle diente in den Jahren 1651–1724 den Gläubigen aus Schönlinde, deren Pfarrei aufgrund des Mangels an katholischen Priestern in der Zeit der Rekatholisierung nach dem Dreißigjährigen Krieg der Kirche in Kreibitz zugeordnet war. Bei der Kapelle trafen sich die Einwohner von Schönlinde mit dem Pfarrer aus Kreibitz.

KRÁSNÁ LÍPA | SCHÖNLINDE 2012

Symbolický pozůstek po strojní pletárně Gustava Jägera postavené v roce 1893. Výrobní sortiment zahrnoval bezešvé dámské punčochy, pánské ponožky, dětské punčocháče, noční košile, spodky, sportovní oblečení apod. Po roce 1947 bylo strojní zařízení demontováno a odvezeno pryč. Budovy továrny poté dlouhá léta byly využívány pro potřeby zemědělství. V roce 2001 byly zbourány. Kromě komína se v jeho blízkosti dochovala vila, která dlouho sloužila jako domov důchodců.

Symbolisches Relikt der Maschinenstrickerei von Gustav Jäger, die 1893 erbaut wurde. Das Produktionssortiment umfasste nahtlose Damenstrümpfe, Herrensocken, Kinderstrumpfhosen, Nachthemden, Unterhosen, Sportbekleidung und mehr. Nach 1947 wurde die Maschinenausstattung demontiert und abtransportiert. Die Fabrikgebäude wurden danach viele Jahre lang für landwirtschaftliche Zwecke genutzt. Im Jahr 2001 wurden sie abgerissen. Neben dem Schornstein ist auch die Villa erhalten geblieben, die lange Zeit als Seniorenheim diente.

KRÁSNÝ BUK | SCHÖNBÜCHEL 2013

Pletárna firmy Philipp Michel's Söhne založená v roce 1833 byla jedním z největších podniků v Českém Nizozemí. Své bavlněné a hedvábné zboží firma dodávala pro císařský dům ve Vídni, pro nejvyšší představitele církve a armádu. Po druhé světové válce zde sídlilo Střední odborné učiliště dopravní.

Die Spinnerei der Firma Philipp Michel's Söhne, gegründet im Jahr 1833, war eines der größten Unternehmen im Böhmisches Niederland. Das Unternehmen lieferte seine Baumwoll- und Seidenwaren an das kaiserliche Haus in Wien, an die höchsten Vertreter der Kirche und des Militärs. Nach dem Zweiten Weltkrieg war hier eine Fachschule für Verkehrswesen untergebracht.

ZAHRADY | GÄRTEN 2015

Na návrší nad bývalou vsí Hely se nachází dřevěný kříž nazývaný Klingenbeckův, který byl postaven jako dík za uzdravení prostřelené nohy vrchnostenského myslivce Johana Georga Klingenbecka počátkem 19. století. Jak došlo k této nehodě, není známo. Pobožný myslivec se ve zdraví dožil 85 let.

Auf dem Hügel über dem ehemaligen Dorf Nassendorf befindet sich ein hölzernes Kreuz, das „Klingenbeck-Kreuz“ genannt wird. Es wurde Anfang des 19. Jahrhunderts als Dank für die Heilung des durch einen Schuss verletzten Beins des herrschaftlichen Jägers Johann Georg Klingenberg errichtet. Wie es zu diesem Unfall kam, ist nicht bekannt. Der fromme Jäger erreichte ein Alter von 85 Jahren.

HELY | NASSENDORF 2023

Na pozemku bývalého rumburského hřbitova, který byl po roce 1881 přeměněn na park, byl v roce 1934 odhalen monumentální zdobný památník obětem první světové války. Z evropských bojišť se do Rumburku nevrátilo přes 400 mužů. Po válce byl adaptován pro potřeby dalšímu režimu. Původní velký nápis „Die Heimat Ihren Söhnen“ (Vlast svým synům) byl po válce nahrazen nápisem „Se Sovětským svazem na věčné časy“. Do dnešních dnů se dochovalo jen torzo.

Auf dem Gelände des ehemaligen Friedhofs von Rumburg, das nach 1881 in einen Park umgewandelt wurde, wurde 1934 ein monumentales dekoratives Denkmal für die Opfer des Ersten Weltkriegs enthüllt. Mehr als 400 Männer kehrten nicht von den europäischen Schlachtfeldern nach Rumburg zurück. Nach dem Krieg wurde es für die Bedürfnisse des neuen Regimes umgestaltet. Die ursprüngliche Inschrift „Die Heimat Ihren Söhnen“ wurde nach dem Krieg durch die Inschrift „Mit der Sowjetunion auf ewige Zeiten“ ersetzt. Bis heute ist nur noch ein Torso des Denkmals erhalten.

RUMBURK | RUMBURG 2020

Dům obchodníka Roberta Allasona z roku 1720, tzv. anglický dům, koupil v roce 1840 Julius Pfeifer, zakladatel textilních továren v Rumburku a Dolních Křečanech. K tomuto domu přistavěl strojní tkalcovnu, ve které vyráběl potahové a dekorativní látky. V Dolních Křečanech se tkaly příkrývky a od roku 1890 axminsterské koberce, tehdy jako první v Rakousko-Uhersku. Po druhé světové válce se rumburský podnik stal součástí národního podniku Bytex, v němž výroba skončila v roce 1996 a v březnu 2012 byla budova zbourána. Stejný osud potkal i „anglický dům“ v roce 2013, který byl od roku 1964 evidován v seznamu kulturních památek.

Das Gebäude des Kaufmanns Robert Allason aus dem Jahr 1720, das sogenannte „Englische Haus“, wurde 1840 von Julius Pfeifer, dem Gründer der Textilfabriken in Rumburg und Nieder Ehrenberg (Dolní Křečany), gekauft. An dieses Haus baute er eine mechanische Weberei, in der er Polster- und Dekorationsstoffe herstellte. In Nieder Ehrenberg wurden Bettdecken gewoben und ab 1890 Axminster-Teppiche, die damals die ersten in Österreich-Ungarn waren. Nach dem Zweiten Weltkrieg wurde das Unternehmen in Rumburg Teil des staatlichen Unternehmens Bytex, dessen Produktion 1996 eingestellt wurde und das Gebäude im März 2012 abgerissen wurde. Das gleiche Schicksal erlebte auch das „Englische Haus“ im Jahr 2013, das seit 1964 als Kulturdenkmal verzeichnet war.

RUMBURK | RUMBURG 2012

V centru města se nacházejí rozsáhlé ruiny bývalého panského pivovaru ze 16. století. V průběhu dalších let, především z důvodu požárů v letech 1751 a 1804, pivovar prošel několika stavebními úpravami. V roce 1922 jej od Lichtenštejnů koupila Paula Loew, následně modernizovala, avšak v roce 1940 byla nucena jej prodat a o tři roky později zahynula v koncentračním táboře. Třebaže je celý areál architektonicky cenný a na poslední chvíli před úplným zničením byl v roce 2006 zapsán do státního seznamu kulturních památek, chátrá dál. Třípatrová omšelá budova je bývalý zámek z poloviny 16. století, jeden ze tří aristokratických sídel v Českém Nizozemí (Šluknov a Lipová). Dnes slouží potřebám školství a na svou rekonstrukci stále čeká.

Im Stadtzentrum befinden sich die weitläufigen Ruinen einer ehemaligen herrschaftlichen Brauerei aus dem 16. Jahrhundert. Im Laufe der Jahre, vor allem aufgrund von Bränden in den Jahren 1751 und 1804, erlebte die Brauerei mehrere bauliche Anpassungen. 1922 wurde sie von Paula Loew von den Lichtensteinern gekauft, die sie modernisierte. 1940 jedoch war sie gezwungen, sie zu verkaufen, und drei Jahre später starb sie im Konzentrationslager. Obwohl das gesamte Areal architektonisch wertvoll ist und kurz vor der vollständigen Zerstörung 2006 in das staatliche Denkmalverzeichnis aufgenommen wurde, verfällt es weiterhin. Das dreigeschossige, heruntergekommene Gebäude ist ein ehemaliges Schloss aus der Mitte des 16. Jahrhunderts, eines von drei aristokratischen Anwesen im Böhmisches Niederland (Schluckenau (Šluknov) und Hainspach (Lipová)). Heute dient es schulischen Zwecken und wartet weiterhin auf eine Restaurierung.

RUMBURK | RUMBURG 2012

První písemná zmínka o osídlení tohoto místa pochází již z roku 1116 a týkala se založení včelařství zvaného Zeidelweide. Po druhé světové válce dostala obec český název odvozený od chovatelů včelstev – brtníků. Ti chovali včely v dutinách stromů, kterým se říkalo brtě. Klingerova hrobka je jediným pozůstatkem bývalého hřbitova, který se rozprostíral u kostela sv. Martina (1709–1717) zbořeného v roce 1975.

Die erste schriftliche Erwähnung der Besiedlung dieses Ortes stammt bereits aus dem Jahr 1116 und betrifft die Gründung der Imkerei namens Zeidelweide. Nach dem Zweiten Weltkrieg erhielt die Gemeinde einen tschechischen Namen, der von den Bienenzüchtern (Brtníci) abgeleitet wurde. Diese hielten Bienen in Baumhöhlen, die als „Brtě“ bezeichnet wurden. Die Klinger-Gruft ist das einzige Überbleibsel des ehemaligen Friedhofs, der sich um die Kirche des heiligen Martin (1709–1717), die im Jahr 1975 abgerissen wurde, erstreckte.

BRTNÍKY | ZEIDLER 2012

Původně samostatná obec byla v roce 1850 spojena pod společnou samosprávu s obcí Brtníky. V roce 1910 zde žilo 291 obyvatel, v roce 2011 již jen 12. Na Brtnickém potoce stávaly čtyři mlýny, přičemž dva z nich i s pilou vlastnil od konce 17. století Johann Zimmer, který však záhy tragicky zemřel. Na jeho památku mu byl v roce 1707 postaven sloup se sochou sv. Antonína Paduánského, který se nachází jen několik metrů od těchto ruin mlýna, později přestavěného na pilu. Zajímavostí je, že před 2. světovou válkou se zde vyráběly větroně. V letech 1952–1957 objekt pily rozstřílela Československá lidová armáda v rámci vojenských cvičení.

Die ursprünglich eigenständige Gemeinde wurde im Jahr 1850 unter eine gemeinsame Selbstverwaltung mit der Gemeinde Zeidler (Brtníky) gestellt. Im Jahr 1910 lebten hier 291 Einwohner, im Jahr 2011 nur noch 12. Am Zeidler Bach standen einst vier Mühlen, von denen zwei samt Sägewerk seit dem späten 17. Jahrhundert Johann Zimmer gehörten, der jedoch bald tragisch ums Leben kam. Zu seinem Gedenken wurde ihm im Jahr 1707 eine Säule mit der Statue des hl. Antonius von Padua errichtet, die nur wenige Meter von den Ruinen jener Mühle entfernt steht, die später zu einem Sägewerk umgebaut wurde. Eine Besonderheit ist, dass hier vor dem Zweiten Weltkrieg Segelflugzeuge hergestellt wurden. In den Jahren 1952–1957 wurde das Gebäude des Sägewerks von der Tschechoslowakischen Volksarmee im Rahmen militärischer Übungen zerschossen.

KOPEC | HEMMEHÜBEL 2023

Zaniklá osada Neu Lerchenfeld se nacházela na náhorní planině mezi Krásnou Lípou a Starými Křečany. V roce 1921 zde žilo 67 obyvatel ve 13 domech. Po druhé světové válce byli němečtí obyvatelé odsunuti. V roce 1949 byla osada přejmenována na Skřivánčí, vžil se však název Skřivánčí Pole. Na pozemcích hospodařilo pastvinářské družstvo a státní statky, v 60. letech 20. století byly zbourány poslední domy. Jediným objektem dokumentující kdysi toto živoucí místo je na rozcestí dnes obnovený kříž (2011), který nechal v roce 1795 postavit J. F. Wünsche.

Die untergegangene Siedlung Neu Lerchenfeld befand sich auf einer Hochebene zwischen Schönlinde (Krásná Lípa) und Alt Ehrenberg (Staré Křečany). Im Jahr 1921 lebten hier 67 Einwohner in 13 Häusern. Nach dem Zweiten Weltkrieg wurden die deutschen Bewohner vertrieben. Im Jahr 1949 wurde die Siedlung in „Skřivánčí“ umbenannt, doch setzte sich der Name „Skřivánčí Pole“ durch. Auf den Flächen wirtschafteten eine Weidegenossenschaft und staatliche Güter. In den 1960er Jahren wurden die letzten Häuser abgerissen. Das einzige Objekt, das noch an diesen einst lebendigen Ort erinnert, ist das heute restaurierte Kreuz an der Wegkreuzung (2011), das im Jahr 1795 von J. F. Wünsche errichtet wurde.

SKŘIVÁNČÍ POLE | NEU LERCHENFELD 2015

Nejstarší barokní boží muka v Českém Nizozemí se nacházejí v Jiříkově a jsou známá pod názvem Švédský sloup. Jako zakladatel je napsán zdejší sedlák Georg Gottfried Röttig. Na čelní straně soklu je uvedeno datum 1704. Jak přišel tento sloup ke svému názvu, není jasné. Souvislost s třicetiletou válkou, při níž se na našem území vyskytovala švédská vojska, je vzhledem k uvedenému letopočtu nemožná – leda, že by šlo o nově zhotovenou náhradu zničeného staršího objektu a nebo o značně pozdě pořízenou památku na událost, která proběhla před více než padesáti lety. Traduje se, že byl postaven na památku sedláka, kterého zavraždili vojáci, když odmítl vydat své zásoby. V roce 2014 byl sloup restaurován.

Der älteste barocke Bildstock im Tschechischen Niederland befindet sich in Georgswalde (Jiříkov) und ist unter dem Namen Schwedensäule bekannt. Als Gründer ist der hiesige Bauer Georg Gottfried Röttig angegeben. Auf der Vorderseite des Sockels ist das Jahr 1704 vermerkt. Wie diese Säule zu ihrem Namen kam, ist nicht ganz klar. Eine Verbindung zum Dreißigjährigen Krieg, bei dem schwedische Truppen auf unserem Gebiet stationiert waren, ist aufgrund des angegebenen Jahres unmöglich – es sei denn, es handelte sich um einen neu angefertigten Ersatz für ein zerstörtes älteres Objekt oder um ein deutlich später errichtetes Denkmal für ein Ereignis, das mehr als fünfzig Jahre zuvor stattgefunden hatte. Es wird erzählt, dass die Säule zu Ehren eines Bauern errichtet wurde, der von Soldaten ermordet wurde, als er sich weigerte, seine Vorräte herauszugeben. Im Jahr 2014 wurde die Säule restauriert.

JIŘÍKOV | GEORGSWALDE 2020

Víra v zázraky je neodmyslitelnou součástí téměř všech náboženství a křesťanské víry nevyjímaje. Mezi nejčastější zázraky patří náhlé vyléčení z těžké choroby. Toto se v roce 1866 přihodilo umírající místní tkadleně Magdaleně Kade, která při modlitbě prosila Pannu Marii o pomoc a byla náhle vyléčena. Zpráva se brzy roznesla do širokého okolí a místo se stalo natolik navštěvované, že zde byla vystavěna kaple Uzdravení nemocných, kterou později nahradila stavba monumentálního kostela Panny Marie Pomocnice křesťanů (1870–1873). Dnes je kostel s čestným titulem basilica minor (1926) významným mariánským poutním místem.

Der Glaube an Wunder ist ein untrennbarer Bestandteil fast aller Religionen, auch des christlichen Glaubens. Zu den häufigsten Wundern gehört die plötzliche Heilung von schweren Krankheiten. Dies geschah im Jahr 1866 der sterbenden örtlichen Weberin Magdalena Kade, die in ihrem Gebet die Jungfrau Maria um Hilfe bat und plötzlich geheilt wurde. Die Nachricht verbreitete sich schnell in der Umgebung, und der Ort wurde so häufig besucht, dass dort eine Kapelle zur Heilung der Kranken errichtet wurde, die später durch den Bau der monumentalen Kirche der Jungfrau Maria, Hilfe der Christen (1870–1873) ersetzt wurde. Heute ist die Kirche mit dem ehrenden Titel Basilika Minor (1926) ein bedeutender marianischer Wallfahrtsort.

FILIPOV | PHILIPPSDORF 2018

Výraznou dominantou města je největší kostel na tehdejším lipovském panství zasvěcený svatému Mikuláši s věží vyčnívající do výšky 60 metrů. První zmínka o kostelu pochází z roku 1445. Autorem jeho současné podoby je stavitel Zacharias Hoffmann z Lipové a pochází z roku 1751. Kromě bohatě zdobného barokního interiéru jeho prostor rozeznávaly několikeré varhany, ty nejstarší z roku 1664. Poslední varhany pocházejí z roku 1901, v této době byly údajně třetími největšími varhanami v Čechách.

Ein markantes Wahrzeichen der Stadt ist die größte Kirche der ehemaligen Haispacher Herrschaft, die dem Heiligen Nikolaus geweiht ist, mit einem Turm, der 60 Meter in die Höhe ragt. Die erste Erwähnung der Kirche stammt aus dem Jahr 1445. Der Architekt ihrer heutigen Form war der Baumeister Zacharias Hoffmann aus Hainspach (Lipová), und das Bauwerk stammt aus dem Jahr 1751. Neben dem reich verzierten barocken Innenraum wurde der Raum von mehreren Orgeln erfüllt, die ältesten stammten aus dem Jahr 1664. Die letzten Orgeln, die im Jahr 1901 erbaut wurden, waren angeblich die drittgrößten Orgeln in Böhmen zu dieser Zeit.

MIKULÁŠOVICE | NIXDORF 2020

Torzo kříže na návrší U Pěti lip je dnes obklopeno už jen čtyřmi těmito stromy. Nachází se při bývalé cestě z Horních Mikulášovic směrem ke Starému Hraběcí. Pozemek kdysi patřil statkáři Josefu Pohlovi z čp. 127, členu Bratrstva Bolestné Matky Boží pod černým škapulířem. Tento první mikulášovický spolek vznikl v roce 1717 a rozpuštěn byl v roce 1783. Jeho členové se často podíleli na stavbě náboženských objektů. Je tedy pravděpodobné, že tento kříž nechal vyrobit Josef Pohl.

Ein Torso des Kreuzes auf dem Hügel „bei fünf Linden“ (U Pěti lip) ist heute nur noch von vier dieser Bäume umgeben. Es befindet sich an der ehemaligen Straße von Ober-Nixdorf (Horní Mikulášovice) in Richtung Alt Grafenwalde (Staré Hraběcí). Das Grundstück gehörte einst dem Bauern Josef Pohl aus dem Haus Nr. 127, einem Mitglied der Bruderschaft der schmerzhaften Mutter Gottes unter dem schwarzen Skapulier. Dieser erste Nixdorfer Verein wurde im Jahr 1717 gegründet und im Jahr 1783 aufgelöst. Seine Mitglieder beteiligten sich oft am Bau religiöser Gebäude. Es ist daher wahrscheinlich, dass dieses Kreuz von Josef Pohl in Auftrag gegeben wurde.

MIKULÁŠOVICE | NIXDORF 2012

Trojboká kaple Nejsvětější Trojice, postavená podle návrhu Zachariase Hoffmanna, pochází z roku 1742 a patří k architektonicky nejcennějším kaplím v Mikulášovicích. Do interiéru, v němž se nacházely tři oltáře, se vstupovalo trojicí dveří. Zbožná procesí se zde konala především na svátek Nejsvětější Trojice. Osamocená kaple umístěná daleko od města se stávala už od svého vzniku až do současnosti častým cílem zlodějů a vandalů.

Die dreieckige Kapelle der Heiligsten Dreifaltigkeit, erbaut nach dem Entwurf von Zacharias Hoffmann im Jahr 1742, gehört zu den architektonisch wertvollsten Kapellen in Nixdorf (Mikulášovice). Der Innenraum, in dem sich drei Altäre befanden, war durch drei Türen zugänglich. Fromme Prozessionen fanden hier hauptsächlich am Fest der Heiligsten Dreifaltigkeit statt. Die abgelegene Kapelle, weit entfernt von der Stadt, wurde von ihrer Entstehung bis in die Gegenwart immer wieder zu einem Ziel von Dieben und Vandalen.

MIKULÁŠOVICE | NIXDORF 2012

Hroby vojáků, vytvořených z tzv. bludných kamenů, kteří zemřeli v mikulášovických lazaretech na následky zranění v první světové válce.

Gräber von Soldaten, die aus sogenannten „Findlingen“ angelegt wurden und in den Lazaretten von Nixdorf an den Folgen von Verletzungen im Ersten Weltkrieg gestorben sind.

MIKULÁŠOVICE | NIXDORF 2012

Bývalý podnik na výrobu víceúčelových nožů a dýk postavil v roce 1892 Franz Frenzel, který již od roku 1870 provozoval malou nožírnu Messerfabrik Franz Frenzel. V roce 1903 byla firma přejmenována na Frenixwerk OHG Franz Frenzel a v této době vyráběla okolo 3000 různých druhů nožů, dýk, příborů, pilníků a jiného podobného zboží. Během první světové války vyráběla i nože pod značkami přibližně šedesáti německých firem. Po druhé světové válce firmu potkal stejný osud jako ostatní nožířské podniky. Závod se stal součástí národního podniku Mikov, výroba však byla ukončena a objekty sloužily jako sklady a středisko odborného výcviku. Dnes jsou tyto opuštěné objekty v soukromém vlastnictví.

Das ehemalige Unternehmen zur Herstellung von Mehrzweckmessern und Dolchen wurde 1892 von Franz Frenzel gegründet, der bereits seit 1870 eine kleine Messerfabrik unter dem Namen Messerfabrik Franz Frenzel betrieb. Im Jahr 1903 wurde die Firma in Frenixwerk OHG Franz Frenzel umbenannt und produzierte zu dieser Zeit etwa 3000 verschiedene Arten von Messern, Dolchen, Bestecken, Feilen und anderen ähnlichen Waren. Während des Ersten Weltkriegs stellte das Unternehmen auch Messer für rund sechzig deutsche Firmen unter deren Marken her. Nach dem Zweiten Weltkrieg erlebte die Firma das gleiche Schicksal wie andere Messerbetriebe. Das Werk wurde Teil des staatlichen Unternehmens Mikov, die Produktion wurde jedoch eingestellt, und die Gebäude wurden als Lager und Ausbildungszentrum genutzt. Heute befinden sich diese verlassenen Gebäude im Privatbesitz.

MIKULÁŠOVICE | NIXDORF 2020

Bývalou tkalcovnu stuh Hanse Müllera z roku 1910 přestavěli Johann a Josef Kunertovi na továrnu J. Kunert & Söhne, kde v letech 1926–1938 vyráběli kancelářské potřeby. Tragický konec potkal Josefa Kunerta na konci války 10. května 1945, když byl ve své továrně zastřelen sovětským vojákem. Po válce byly budovy převzaty národním podnikem Koh-i-noor a v letech 1955–1990 se staly součástí národního podniku Mikulášovický průmysl (Mikov). Po roce 1990 byla továrna opuštěna, měnila majitele a nakonec se stala terčem zlodějů. Nezajištěný objekt chátral a dnes je zcela zdevastovaný.

Die ehemalige Bandweberei von Hans Müller aus dem Jahr 1910 wurde von Johann und Josef Kunert zu einer Fabrik unter dem Namen J. Kunert & Söhne umgebaut, die von 1926 bis 1938 Bürobedarf produzierte. Ein tragisches Ende nahm Josef Kunert gegen Ende des Krieges am 10. Mai 1945, als er in seiner Fabrik von einem sowjetischen Soldaten erschossen wurde. Nach dem Krieg wurden die Gebäude vom staatlichen Unternehmen Koh-i-noor übernommen und von 1955 bis 1990 Teil des staatlichen Unternehmens Mikulášovický průmysl (Mikov). Nach 1990 wurde die Fabrik verlassen, wechselte mehrfach den Besitzer und wurde schließlich Ziel von Dieben. Das ungesicherte Gebäude verfiel und ist heute völlig zerstört.

MIKULÁŠOVICE | NIXDORF 2023

Čtyřpodlažní tovární budova z roku 1902 postavená v prudkém svahu nad Mikulášovickým potokem pod stávajícími výrobními objekty, byla součástí nožířské firmy Ignaz Rösler's Nachfolger. V této době před první světovou válkou zde začala výroba legendárního kapesního nožíku „rybičky“, který se v Mikulášovicích vyrábí dodnes. Později zde komaditní společnost MIAX – Max Grohmann & Co., která v roce 1939 zaměstnávala kolem 40 zaměstnanců, vyráběla spodní prádlo. Po válce byla továrna přičleněna k podniku MILAX Česká Kamenice, později k podniku STAP n. p. Vilémov. Naposledy se zde vyráběla kachlová kamna pod převzatou značkou MIAX.

Das vierstöckige Fabrikgebäude aus dem Jahr 1902, das an einem steilen Hang über dem Mikulášovický-Bach unter den bestehenden Produktionsgebäuden errichtet wurde, war Teil der Messerschmiede Ignaz Rösler's Nachfolger. In dieser Zeit, vor dem Ersten Weltkrieg, begann hier die Produktion des legendären Taschenmessers „Fisch“, das auch heute noch in Nixdorf (Mikulášovice) hergestellt wird. Später stellte die Kommanditgesellschaft MIAX – Max Grohmann & Co., die 1939 etwa 40 Mitarbeiter beschäftigte, Unterwäsche her. Nach dem Krieg wurde die Fabrik dem Unternehmen MILAX Česká Kamenice (Böhmisch Kamnitz) angeschlossen und später dem Unternehmen STAP n. p. Vilémov (Wölmsdorf). Zuletzt wurden hier Kachelöfen unter der übernommenen Marke MIAX hergestellt.

MIKULÁŠOVICE | NIXDORF 2023

Sousoší sv. Jana Nepomuckého se sv. Václavem a sv. Floriánem, které původně stálo v prostoru historického centra obce pod kostelem a farou, zhotovil Johann Georg Riedl v roce 1728. Je připomínkou mučednické smrti pravověrného katolíka († 1393), kterého využívala katolická církev v rekatolizačním úsilí v době pobělohorské. Ve stejném roce vznikla při Velkošenovském potoku další jeho socha a do třetice – sousoší sv. Jana Nepomuckého s dvěma anděly z roku 1786 se nachází při silnici do Lipové. Kostel sv. Bartoloměje, v této své dochované renesanční podobě ze 70. let 16. století, je jedním z nejstarších kostelů v Českém Nizozemí.

Die Skulpturengruppe des hl. Johannes Nepomuk mit dem hl. Wenzel und dem hl. Florian, die ursprünglich im historischen Zentrum der Gemeinde unterhalb der Kirche und des Pfarrhauses stand, wurde 1728 von Johann Georg Riedl geschaffen. Sie erinnert an den Märtyrertod des rechtgläubigen Katholiken († 1393), den die katholische Kirche während der Gegenreformation in der Zeit nach der Schlacht am Weißen Berg für ihre Zwecke nutzte. Im selben Jahr entstand eine weitere Statue des hl. Johannes Nepomuk am Velkošenovský-Bach und schließlich – als dritte – die Skulpturengruppe des hl. Johannes Nepomuk mit zwei Engeln aus dem Jahr 1786, die sich an der Straße nach Hainspach (Lipová) befindet. Die Kirche des hl. Bartholomäus, die in ihrer erhaltenen renaissancezeitlichen Form aus den 1570er Jahren stammt, gehört zu den ältesten Kirchen im Böhmisches Niederland.

VELKÝ ŠENOV | GROSS-SCHÖNAU 2023

V pořadí osmá křížová cesta v Českém Nizozemí byla postavena v roce 1856 při okraji lesa nad Velkým Šenovem. Po druhé světové válce byla bohužel zničena a na svou obnovu čeká.

Der achte Kreuzweg in Böhmischem Niederland wurde 1856 am Waldrand über Groß-Schönau (Velký Šenov) errichtet. Leider wurde er nach dem Zweiten Weltkrieg zerstört und wartet bis heute auf seine Wiederherstellung.

VELKÝ ŠENOV | GROSS-SCHÖNAU 2016

Centrum města – zleva zámek, v pozadí kostel sv. Vavřince (1848) v Království, v popředí bývalá tkalcovna Johanna Waldhausera (1899), dále kostel sv. Václava (1722) a bývalá spořitelna.

Stadtzentrum – von links das Schloss, im Hintergrund die Kirche des heiligen Laurentius (1848) in Königswalde (Království), im Vordergrund die ehemalige Weberei von Johann Waldhauser (1899), weiter die Kirche des heiligen Wenzel (1722) und die ehemalige Sparkasse.

ŠLUKNOV | SCHLUCKENAU 2023

Bývalá mechanická tkalcovna Johanna Walhausera z roku 1899, výrazně rozšířená v letech 1908–1914, zaměstnávala až 300 dělníků. Závod vyráběl flanelové přikrývky, bavlněné šatovky, barchety a jiné podobné látky. Během druhé světové války se zde vyráběly různé přepínače a jističe. Po znárodnění se textilka stala součástí národního podniku Bytex. Dnes tato opuštěná budova chátrá.

Die ehemalige mechanische Weberei von Johann Waldhauser aus dem Jahr 1899, die zwischen 1908 und 1914 erheblich erweitert wurde, beschäftigte bis zu 300 Arbeiter. Die Fabrik stellte Flaneldecken, Baumwollkleiderstoffe, Barchent und ähnliche Stoffe her. Während des Zweiten Weltkriegs wurden hier verschiedene Schalter und Sicherungen produziert. Nach der Verstaatlichung wurde die Textilfabrik Teil des staatlichen Unternehmens Bytex. Heute steht das verlassene Gebäude leer und verfällt.

ŠLUKNOV | SCHLUCKENAU 2020

Šluknovský zámek byl jedním ze tří panských sídel v Českém Nizozemí. Postaven byl v letech 1566–1573 ve stylu saské renesance a od roku 1958 je zapsán v seznamu kulturních památek. Po rozsáhlém požáru (1986) byl po mnohaleté rekonstrukci v roce 2009 obnoven.

Das Schloss Schluckenau (Šluknov) war eines von drei Herrnsitzen im Böhmischem Niederland. Es wurde in den Jahren 1566–1573 im Stil der sächsischen Renaissance erbaut und steht seit 1958 unter Denkmalschutz. Nach einem verheerenden Brand im Jahr 1986 wurde es nach einer langjährigen Rekonstruktion im Jahr 2009 wiederhergestellt.

ŠLUKNOV | SCHLUCKENAU 2019

Obec Harrachov s vlastní samosprávou byla založena hraběcí rodinou Harrachů v 18. století V roce 1910 zde žilo 256 obyvatel, v roce 2011 jen 7. Z původních 40 domů se do dnešních dnů dochoval jediný. U torza kříže se nachází další torzo – památník obětem Velké války. Pravděpodobně z důvodu poválečné nevraživosti vůči všemu německému jsou na něm jména padlých osekána. Podobné zneuctění potkalo mnoho dalších památníků.

Die Gemeinde Harrachsthal (Harrachov) mit eigener Selbstverwaltung wurde im 18. Jahrhundert von der Grafenfamilie Harrach gegründet. Im Jahr 1910 lebten hier 256 Einwohner, 2011 nur noch 7. Von den ursprünglich 40 Häusern ist heute nur noch eines erhalten. Neben dem Torso des Kreuzes befindet sich ein weiterer Torso – ein Denkmal für die Opfer des Ersten Weltkriegs. Wahrscheinlich aufgrund der Nachkriegsfeindseligkeit gegenüber allem Deutschen wurden die Namen der Gefallenen aus dem Denkmal abgeschlagen. Ein ähnliches Entweißen erlebten viele andere Denkmäler.

HARRACHOV | HARRACHSTHAL 2023

Vesnice Rožany je poprvé připomínána již v roce 1317. Vznikala podél potoka, na němž bylo postaveno několik mlýnů, v roce 1760 jich je uváděno šest. Pozůstatek jednoho z nich je na potoce viditelný dodnes. V poválečné době všechny zanikly, kromě jednoho dnes nazývaného Starý mlýn. Ten pochází z roku 1797 a fungoval až do roku 1945. Po odsunu původních majitelů chátral až do roku 2002, kdy započala jeho rozsáhlá rekonstrukce. V současnosti je zde provozován rodinný penzion s restaurací.

Die Gemeinde Rosenhain (Rožany) wird erstmals im Jahr 1317 erwähnt. Sie entstand entlang eines Baches, an dem mehrere Mühlen gebaut wurden; im Jahr 1760 werden sechs Mühlen genannt. Die Überreste einer dieser Mühlen sind bis heute am Bach sichtbar. In der Nachkriegszeit sind alle Mühlen, mit Ausnahme einer, verschwunden, die heute als Alte Mühle bezeichnet wird. Diese Mühle stammt aus dem Jahr 1797 und war bis 1945 in Betrieb. Nach der Vertreibung der ursprünglichen Besitzer verfiel das Gebäude, bis 2002 mit einer umfassenden Renovierung begonnen wurde. Heute wird dort ein Familienpension mit Restaurant betrieben.

ROŽANY | ROSENHAIN 2020

Obec Fukov v nejsevernější části Českého Nizozemí je poprvé zmiňována v roce 1474. V roce 1910 zde žilo 850 obyvatel ve 140 domech. Po druhé světové válce bylo německé obyvatelstvo odsunuto a všechny domy srovnány se zemí. Poslední dvě budovy – škola a kostel sv. Václava z roku 1788 byly odstřeleny 23. září 1960, a tím obec zanikla. Dnes ji připomínají tři objekty – obnovená boží muka z 19. století, vodojem z roku 2011 a bývalý hřbitov z roku 1788, který byl v roce 2014 vyčištěn a upraven.

Die Gemeinde Fugau (Fukov) im nördlichsten Teil des Böhmisches Niederlandes wird erstmals im Jahr 1474 erwähnt. Im Jahr 1910 lebten hier 850 Einwohner in 140 Häusern. Nach dem Zweiten Weltkrieg wurde die deutsche Bevölkerung vertrieben und alle Häuser dem Erdboden gleichgemacht. Die letzten beiden Gebäude – die Schule und die 1788 erbaute Kirche des heiligen Wenzel – wurden am 23. September 1960 gesprengt, wodurch die Gemeinde verschwand. Heute erinnern drei Objekte an sie: ein erneuerter Bildstock aus dem 19. Jahrhundert, ein Wasserturm von 2011 und der ehemalige Friedhof aus dem Jahr 1788, der 2014 gereinigt und restauriert wurde.

FUKOV | FUGAU 2012

Zajímavostí je, jak na malém území se nacházelo poblíž sebe tolik samostatných vesnic s aristokratickými názvy a vlastní historií – Panský, Knížecí, Hraběcí, Království, Císařský, Královka. Nové Hraběcí je poprvé zmiňováno v roce 1730. V roce 1910 zde žilo 423 obyvatel, ves měla svou kapli a školu. Je rodištěm biskupa Adolfa Kindermanna (1899 až 1974). Z Velké války se nevrátilo 12 místních mužů, kterým byl v roce 1922 zbudován památník z tzv. bludných kamenů.

Interessant ist, wie auf so kleinem Gebiet so viele eigenständige Dörfer mit aristokratischen Namen und eigener Geschichte nahe beieinander lagen – Herrnwalde (Panský), Fürstenwalde (Knížecí), Grafenwalde (Hraběcí), Königswalde (Království), Kaiserwalde (Císařský), Königshain (Královka). Neugrafenwalde (Nové Hraběcí) wird erstmals im Jahr 1730 erwähnt. Im Jahr 1910 lebten hier 423 Einwohner, das Dorf hatte eine Kapelle und eine Schule. Es ist die Geburtsstadt des Bischofs Adolf Kindermann (1899–1974). Aus dem Großen Krieg kehrten 12 Einheimische nicht zurück, denen 1922 ein Denkmal aus sogenannten Findlingen errichtet wurde.

NOVÉ HRABĚCÍ | NEUGRAFENWALDE 2012

Kříž nechal zhotovit v roce 1789 statkář Josef Vogel na památku své ženy, která přišla o život, když bránila statek čp. 184 před vojskem v době sedmileté prusko-rakouské války. Po obnově v roce 2018 patří k těm nejkrásnějším v Českém Nizozemí.

Das Kreuz wurde im Jahr 1789 vom Gutsherrn Josef Vogel zum Gedenken an seine Frau errichtet, die ihr Leben verlor, als sie während des Siebenjährigen Krieges den Hof Nr. 184 vor den Truppen verteidigte. Nach der Restaurierung im Jahr 2018 gehört es zu den schönsten im Böhmisches Niederland.

KRÁLOVSTVÍ | KÖNIGSWALDE 2019

Vesnice Lipová je poprvé písemně zmiňována v roce 1417 coby léno pánů z Tolštejna. V roce 1566 zde vzniklo samostatné panství se sídlem v renesančním zámku, který dnes již nestojí. Ten byl v roce 1739 nahrazen zámkem novým, dnes zchátralým. V roce 1910 zde žilo 3 091 obyvatel, v roce 2011 již jen 667. Dominantou obce je kostel sv. Šimona a Judy z roku 1695. Od roku 1958 je zapsán v seznamu kulturních památek, v letech 2014–2015 prošel rozsáhlou obnovou.

Die Gemeinde Hainspach (Lipová) wird erstmals 1417 als Lehen der Herren von Tollenstein (Tolštejn) urkundlich erwähnt. 1566 entstand hier ein eigenständiges Herrschaftsgebiet mit Sitz im Renaissance-Schloss, das heute nicht mehr existiert. Es wurde 1739 durch ein neues Schloss ersetzt, das heute verfallen ist. Das Wahrzeichen des Ortes ist die Kirche des Heiligen Simon und Juda aus dem Jahr 1695. Sie steht seit 1958 auf der Liste der Kulturdenkmäler und wurde in den Jahren 2014–2015 umfassend renoviert.

LIPOVÁ | HAINSPACH 2012

Zámek v Lipové, jedno ze tří panských sídel v Českém Nizozemí, zde stál již v 16. století. Avšak v polovině 18. století byl přestavěn na pivovar, sýpku a byty sloužících. Do dnešních dnů z těchto budov nezůstalo nic. Tento nový zámek zbudoval majitel panství Leopold Antonín Salm z Reifferscheidtu v letech 1737–1739. Po vzniku Československé republiky význam zámku již upadá – soukromé vlastnictví (1924), zkonfiskován Němci (1938), znárodnění (1948), domov důchodců, armáda. Od roku 1970 nastává jeho devastace, která trvala téměř 50 let. Celý zámecký areál koupilo v roce 2011 občanské sdružení Via tempora nova, jehož snahou je tuto památku zachránit.

Das Schloss in Hainspach (Lipová), eines der drei adeligen Residenzen im Böhmisches Niederland, stand hier bereits im 16. Jahrhundert. Doch in der Mitte des 18. Jahrhunderts wurde es in eine Brauerei, einem Getreidespeicher und Dienstwohnungen umgebaut. Von diesen Gebäuden ist bis heute nichts erhalten geblieben. Das neue Schloss wurde von dem Grundherrn Leopold Anton Wilhelm Altgraf von Salm-Reifferscheidt-Hainspach in den Jahren 1737–1739 erbaut. Nach der Gründung der Tschechoslowakischen Republik begann der Niedergang des Schlosses – Privatbesitz (1924), Konfiszierung durch die Deutschen (1938), Verstaatlichung (1948), Altenheim, Militärnutzung. Ab 1970 setzte eine Zerstörung ein, die fast 50 Jahre andauerte. Im Jahr 2011 kaufte der gemeinnützige Verein Via Tempora Nova das gesamte Schlossareal mit dem Ziel, dieses Kulturdenkmal zu retten.

LIPOVÁ | HAINSPACH 2012

V době budování barokního zámeckého areálu v polovině 18. století byl park lemován stromořadím, které bylo tvarováno do zelených stěn. Park byl původně oživen sochařskou výzdobou a fontánami. V centrální části se nacházela kašna, která byla odhalena v roce 2012 při odstraňování několikametrových náletových dřevin a křoví. Starobylá habrová alej byla zatím od likvidace ušetřena.

Zur Zeit des Baus des barocken Schlossareals in der Mitte des 18. Jahrhunderts war der Park von einer Baumallee gesäumt, die zu grünen Wänden geformt wurde. Ursprünglich wurde der Park durch Skulpturen und Springbrunnen belebt. Im zentralen Bereich befand sich ein Brunnen, der im Jahr 2012 bei der Beseitigung mehrerer Meter hoher Wildgehölze und Sträucher freigelegt wurde. Die altehrwürdige Hainbuchenallee wurde bisher vor der Zerstörung bewahrt.

LIPOVÁ | HAINSPACH 2012

V době barokní vyrůstá v krajině Českého Nizozemí značné množství křížů, soch, kapliček a dalších objektů dokumentujících úspěšnou cestu zdejší katolické církve v boji o návrat obyvatelstva ke své víře. Na území Lipové je dokladem této náboženské horlivosti přes třicet křížů různého provedení. Dnes, téměř všechny obnovené, jsou krásné a vzbuzují úctu. Kříž s letopočtem 1823 je jedním z nich. Nechal ho postavit nejstarší syn sedláka Antona Richtera, kterého rok předtím smrtelně zranil tažný býk.

In der Barockzeit entstanden in der Landschaft des Böhmisches Niederlands zahlreiche Kreuze, Statuen, Kapellen und weitere Objekte, die den erfolgreichen Weg der örtlichen katholischen Kirche im Kampf um die Rückkehr der Bevölkerung zum Glauben dokumentieren. Auf dem Gebiet von Hainspach (Lipová) zeugen über dreißig Kreuze in unterschiedlichster Ausführung von dieser religiösen Hingabe. Heute sind sie, fast alle restauriert, wunderschön und erwecken Ehrfurcht. Eines von ihnen ist das Kreuz mit der Jahreszahl 1823. Es wurde vom ältesten Sohn des Bauern Anton Richter errichtet, der ein Jahr zuvor von einem Zugochsen tödlich verletzt worden war.

LIPOVÁ | HAINSPACH 2022

Bývalý tovární objekt čp. 123 tzv. Ziegmühle (cihlový mlýn) byl postaven v roce 1862 firmou Hille & Hampel (založena 1852). Ta sídlila ve Velkém Šenově (čp. 352 a 547) a vyráběla stuhy a šle (kšandy). Po první světové válce zde firma Neumann vyráběla umělé květiny a od roku 1938 patřil firmě Brietzke z Budyšína, která zde produkovala marmeládu. Po válce sloužil též k výrobě kompotů a marmelád a po znárodnění jej ke stejnému účelu používal národní podnik Fruta. K demolici objektu došlo v říjnu 2011.

Das ehemalige Fabrikgebäude Nr. 123, die sogenannte Ziegmühle, wurde im Jahr 1862 von der Firma Hille & Hampel (gegründet 1852) erbaut. Dieses Unternehmen hatte seinen Sitz in Groß-Schönau (Velký Šenov), Nr. 352 und 547, und stellte Bänder und Hosenträger her. Nach dem Ersten Weltkrieg produzierte hier die Firma Neumann künstliche Blumen, und ab 1938 gehörte das Gebäude der Firma Brietzke aus Bautzen, die dort Marmelade herstellte. Nach dem Krieg diente es ebenfalls der Herstellung von Kompotten und Marmeladen, was nach der Verstaatlichung durch das Staatsunternehmen Fruta fortgesetzt wurde. Der Abriss des Gebäudes erfolgte im Oktober 2011.

LIPOVÁ | HAINSPACH 2023

Z kaple Panny Marie Neposkrněné z roku 1881 zbylo již jen torzo. Postavená byla za hřbitovem, mylně někdy označována za hřbitovní. Kaple ve své době dokonce usilovala stát se filiálním kostelem lipovské farnosti s pravidelnými nedělními bohoslužbami. Po odsunu původních německých obyvatel se celá ves vylidnila, téměř všechny domy byly zbourány. Třebaže kaple tyto demolice přečkala, následná léta nezájmu a lhostejnosti již ne.

Von der Kapelle der Unbefleckten Jungfrau Maria aus dem Jahr 1881 ist heute nur noch eine Ruine übrig. Sie wurde hinter dem Friedhof errichtet und wird manchmal fälschlicherweise als Friedhofskapelle bezeichnet. In ihrer Zeit strebte sie sogar danach, eine Filialkirche der Pfarrei Hainspach (Lipová) mit regelmäßigen Sonntagsgottesdiensten zu werden. Nach der Vertreibung der ursprünglichen deutschen Bewohner wurde das gesamte Dorf entvölkert, und fast alle Häuser wurden abgerissen. Obwohl die Kapelle diese Abrisse überstand, fiel sie in den folgenden Jahren der Gleichgültigkeit und Vernachlässigung zum Opfer.

LIŠČÍ | RÖHRSDORF 2020

Poslední v pořadí ze čtrnácti křížových cest v Českém Nizozemí se nachází v klidném lesním zátíší na vrchu Jáchym u Lobednavy. Od konce 18. století zde stála kaple sv. Jáchyma. Po požáru byla v roce 1914 obnovena a současně kolem ní vystavěna křížová cesta. V poválečné době někdy v 60. letech byla zničena. Při cestě od úpatí ke kapli stávalo sedm zastavení znázorňující Sedm bolestí Panny Marie, pravděpodobně v podobě malovaných obrazů připevněných na dřevěných sloupcích.

Der letzte in der Reihe der vierzehn Kreuzwege im Böhmischem Niederland befindet sich in einer ruhigen Waldidylle auf dem Joachimsberg bei Lobendau (Lobendava). Seit dem späten 18. Jahrhundert stand hier die Joachimskapelle. Nach einem Brand wurde sie 1914 wiederaufgebaut und gleichzeitig wurde ein Kreuzweg um sie herum errichtet. In der Nachkriegszeit wurde dieser in den 1960er Jahren zerstört. Entlang des Weges vom Fuße des Berges zur Kapelle standen sieben Stationen, die die Sieben Schmerzen Mariens darstellten, vermutlich in Form von gemalten Bildern, die an hölzernen Pfeilern befestigt waren.

JÁCHYM | JOACHIMBERG 2011

Rekonstrukce na záchranu duchovního místa na vrchu Jáchym probíhala od roku 2016 a byla dokončena v roce 2024. Současně bylo na přístupové cestě obnoveno ztvárnění katolické pobožnosti nazývané Sedm bolestí Panny Marie. Jednotlivá zastavení jsou vytvořena v podobě malovaných obrazů připevněných na dřevěných sloupcích. Celý tento areál je obnoven do nevšední nádhery.

Die Rekonstruktion zur Rettung des geistlichen Ortes auf dem Joachimsberg begann im Jahr 2016 und wurde 2024 abgeschlossen. Gleichzeitig wurde auf dem Zugangsweg die Darstellung der katholischen Andacht „Sieben Schmerzen der Jungfrau Maria“ wiederhergestellt. Die einzelnen Stationen sind in Form bemalter Bilder auf Holzpfeilen gestaltet. Das gesamte Areal erstrahlt nun in außergewöhnlicher Schönheit.

JÁCHYM | JOACHIMBERG 2025

Zpráva o zázračném uzdravení malomocné dívky Anny Grohmannové, která se 19. října 1646 na radu dvou andělů napila vody z místní studánky a omyla si postiženou tvář a nohy, se rychle rozšířila po okolí. Nad „léčivým pramenem“ nechal tehdejší majitel lipovského panství postavit v roce 1713 výklenkovou kapli s obrazem Panny Marie Bolestné a nápisem v českém překladu „Pros za nás, Marie Neposkrvněná, pramen pak zdraví dá“.

Die Nachricht von der wundersamen Heilung des leprakranken Mädchens Anna Grohmann, die am 19. Oktober 1646 auf den Rat zweier Engel Wasser aus einer örtlichen Quelle trank und ihr von der Krankheit gezeichnetes Gesicht und ihre Füße wusch, verbreitete sich rasch in der Umgebung. Über der „heilenden Quelle“ ließ der damalige Besitzer der Herrschaft Hainspach (Lipová) im Jahr 1713 eine Nischenkapelle mit einem Bild der Schmerzhafte Muttergottes und der Inschrift „Bitt Gott für uns Maria rein, so wird der Bronn zur Gesundheit sein“ errichten“.

VILÉMOV | WÖLMSDORF 2020

V místní části Dolina ve Vilémově stával od roku 1715 mlýn i s pivním výčepem, který provozoval Peter Richter. V roce 1860 mlýn zakoupil Franz Xaver Richter a přeměnil ho na přádelnu, která vyráběla přízi pro místní tkalcovny stuh. Závod měl vlastní vodní elektrárnu a zaměstnával až 400 dělníků. V roce 1945 byl zkonfiskován a následně zařazen do národního podniku Flanela ve Šluknově. Výroba zde skončila v roce 1951 a objekty byly ještě několik let využívány k chovu drůbeže.

Im Ortsteil Franzthal (Dolina) in Wölmsdorf (Vilémov) stand seit 1715 eine Mühle mit einem Bierausschank, die von Peter Richter betrieben wurde. Im Jahr 1860 kaufte Franz Xaver Richter die Mühle und wandelte sie in eine Spinnerei um, die Garn für die örtlichen Bandwebereien herstellte. Der Betrieb hatte ein eigenes Wasserkraftwerk und beschäftigte bis zu 400 Arbeiter. 1945 wurde er konfisziert und anschließend in den staatlichen Betrieb Flanela in Schluckenau (Šluknov) eingegliedert. Die Produktion endete hier im Jahr 1951, und die Gebäude wurden noch einige Jahre zur Geflügelzucht genutzt.

VILÉMOV | WÖLMSDORF 2023

S výrobou umělých květín začínal Johann Franz Josef Herschel v roce 1906. Když se mu obchodně dařilo, rozhodl se rozšířit svou firmu a v roce 1924 nechal vystavět výrobní závod s pětipodlažní budovou. Podnik zaměstnával přibližně 200 pracovníků z Vilémova a okolí. Po roce 1945 se stal součástí národního podniku Centroflor, poté zde sídlilo ředitelství národního podniku STAP Vilémov. V dubnu 2011 začala postupná demolice. Dnes tento druhý největší závod na výrobu umělých květín v Českém Nizozemí symbolicky připomíná jen mohutný komín.

Mit der Herstellung von künstlichen Blumen begann Johann Franz Josef Herschel im Jahr 1906. Als sein Geschäft florierte, entschied er sich, sein Unternehmen zu erweitern, und ließ 1924 ein Produktionswerk mit einem fünfstöckigen Gebäude errichten. Das Unternehmen beschäftigte etwa 200 Arbeiterinnen aus Wölmsdorf (Vilémov) und der Umgebung. Nach 1945 wurde es Teil des Staatsbetriebs Centroflor, später war hier die Direktion des Staatsbetriebs STAP Vilémov ansässig. Im April 2011 begann der schrittweise Abriss. Heute erinnert symbolisch nur noch der massive Schornstein an dieses zweitgrößte Werk für künstliche Blumen im Böhmisches Niederland.

VILÉMOV | WÖLMSDORF 2023

Kostel Navštívení Panny Marie postavený v letech 1709–1712 to ve svém „životě“ neměl lehké. Po dokončení čekal půl století na dostavění hlavní věže. Následně měl problémy se statikou, kdy docházelo k vychylování bočních stěn a praskání klenby. V roce 1790 ho vážně poškodil požár, který se rozšířil na faru, školu a dalších sedm domů. Zůstaly jen obvodové zdi kostela. V dalších letech ho trápila vlhkost. Během první světové války musela farnost odevzdat všechny tři zvony. Nové zvony byly opět zrekvírovány během 2. světové války. Konec války, kdy se tu střetla vojska 2. polské armády s německým Wehrmachtem, ještě dnes připomínají viditelné průstřely zdí v interiéru kostela. Po válce chátral stejně tak jako mnoho jiných podobných objektů.

Die Kirche der Jungfrau Mariä Heimsuchung, erbaut in den Jahren 1709–1712, hatte in ihrem „Leben“ keinen leichten Weg. Nach ihrer Fertigstellung musste sie ein halbes Jahrhundert auf die Vollendung des Hauptturms warten. Anschließend hatte sie mit statischen Problemen zu kämpfen, da sich die Seitenwände verschoben und das Gewölbe riss. Im Jahr 1790 wurde sie durch einen Brand schwer beschädigt, der sich auch auf das Pfarrhaus, die Schule und sieben weitere Häuser ausbreitete. Nur die Außenmauern der Kirche blieben stehen. In den folgenden Jahren litt sie unter Feuchtigkeitsschäden. Während des Ersten Weltkriegs musste die Pfarrei alle drei Glocken abgeben. Neue Glocken wurden während des Zweiten Weltkriegs erneut requiriert. Das Kriegsende, als hier Truppen der 2. Polnischen Armee auf die deutsche Wehrmacht trafen, ist noch heute durch sichtbare Einschusslöcher im Kircheninneren zu erkennen. Nach dem Krieg verfiel sie, wie viele ähnliche Gebäude.

LOBENDAVA | LOBENDAU 2019

Křížová cesta na Anenském vrchu pochází z let 1828–1834. Její součástí je Getsemanská zahrada z roku 1840, a také kaple sv. Anny, která tu stála již od roku 1776. V blízkosti kaple západním směrem k silnici stál hostinec s penzionem o několika pokojích, kde se kromě jídla podávalo také pivo ze salmovského pivovaru v Lipové. Po válce byl hostinec zbourán, dnes už po něm nic nezbylo.

Der Kreuzweg auf dem Annaberg stammt aus den Jahren 1828–1834. Er umfasst auch den Garten Getsemani, der 1840 angelegt wurde, sowie die Kapelle der Heiligen Anna, die bereits seit 1776 an diesem Ort stand. In der Nähe der Kapelle, westlich in Richtung der Straße, stand ein Gasthof mit Pension und mehreren Zimmern, in dem neben Mahlzeiten auch Bier aus der Salmschen Brauerei in Hainpach (Lipová) serviert wurde. Nach dem Krieg wurde der Gasthof abgerissen, heute ist nichts mehr von ihm übrig.

ANENSKÝ VRCH | ANNABERG 2012

Torzo kříže smutně se sklánějící k zemi působí výmluvným dojmem, a zároveň je i typickým příkladem o poválečné lhostejnosti k drobným sakrálním památkám.

Der Torso eines Kreuzes, traurig zum Boden geneigt, wirkt ausdrucksvoll und ist zugleich ein typisches Beispiel für die nachkriegszeitliche Gleichgültigkeit gegenüber kleinen sakralen Denkmälern.

LOBENDAVA | LOBENDAU 2020

Na poslední chvíli před svým úplným zapomněním je kříž obnoven, a tak i nadále zůstává nejen připomínkou vroucí zbožnosti minulých generací, ale také i ozdobou této krajiny.

In letzter Minute, bevor es vollständig in Vergessenheit geriet, wurde das Kreuz restauriert, und bleibt so weiterhin nicht nur ein Zeichen der gläubigen Frömmigkeit vergangener Generationen, sondern auch ein Schmuckstück dieser Landschaft.

LOBENDAVA | LOBENDAU 2022

První písemná zmínka o vesnici pochází z roku 1472. V roce 1910 je zde evidováno 1 545 obyvatel a 287 domů, později v roce 2011 již jen 57 obyvatel a 56 domů. V této původně samostatné obci byla škola, celní úřad, pošta, bělidlo, pět mlýnů, dvě pily a vedle několika výrobců umělých květin vznikly dva závody podnikatelů z nedalekého saského Steinigtwolmsdorfu – továrna na kovové zboží a podnik na výrobu mandlů. Socha Panny Marie, s nápisem na zadní straně M. P. 1896, je jedinou dochovanou sakrální památkou. Bývala zde také kaple Anděla Strážce z roku 1869, která zanikla v 50. letech 20. století.

Die erste urkundliche Erwähnung der Gemeinde stammt aus dem Jahr 1472. Im Jahr 1910 wurden hier 1.545 Einwohner und 287 Häuser verzeichnet, später, im Jahr 2011, nur noch 57 Einwohner und 56 Häuser. In dieser ursprünglich eigenständigen Gemeinde gab es eine Schule, ein Zollamt, ein Postamt, eine Bleicherei, fünf Mühlen, zwei Sägewerke und neben einigen Herstellern von Kunstblumen entstanden zwei Fabriken von Unternehmern aus dem nahegelegenen sächsischen Steinigtwolmsdorf – eine Fabrik für Metallwaren und ein Betrieb zur Herstellung der Wäschemangel. Die Statue der Jungfrau Maria, mit einer Inschrift auf der Rückseite M. P. 1896, ist das einzige erhaltene sakrale Denkmal. Hier stand auch eine Kapelle des Heiligen Schutzengels aus dem Jahr 1869, die in den 50er Jahren des 20. Jahrhunderts zerstört wurde.

SEVERNÍ | HILGERSDORF 2023